

УДК 336.275

Коблик І.І.

старший викладач кафедри економіки і підприємництва
Львівської філії ПВНЗ «Європейський університет»**МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНІ**

У статті розглянуто модернізацію методів та інструментів державних запозичень в Україні. Для активізації внутрішнього фінансового ринку запропоновано розробити спеціалізовані державні цінні папери – «страхові ОВДП», які сприятимуть залученню фінансових ресурсів страхових компаній.

Ключові слова: боргова політика, державні боргові цінні папери, «страхові ОВДП».

Коблик И.И. МОДЕРНИЗАЦИЯ МЕТОДОВ И ИНСТРУМЕНТОВ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАЙМСТВОВАНИЙ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрена модернизация методов и инструментов государственных займов в Украине. Для активизации внутреннего рынка предложено разработать специализированные государственные ценные бумаги – «страховые ОВГЗ», которые будут способствовать привлечению финансовых ресурсов страховых компаний.

Ключевые слова: долговая политика, государственные долговые ценные бумаги, «страховые ОВГЗ».

Koblyk I.I. MODERNIZATION OF METHODS AND TOOLS OF GOVERNMENT BORROWING IN UKRAINE

In the article considered the modernization of methods and tools of government borrowing in Ukraine. To activate the domestic financial market invited to develop specialized government securities – «insurance bonds» that will encourage the financial resources of insurance companies.

Keywords: debt policy, government debt securities, «insurance bonds».

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проведення боргової політики урядом протягом останніх років призвело до активного запозичення фінансових ресурсів, яке на внутрішньому ринку здійснювалося через розміщення різноманітного спектру державних цінних паперів. Однак для активізації ринку державних цінних паперів варто здійснювати розробку спеціалізованих державних боргових цінних паперів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях Р.В. Рака, Н.В. Тарасевича, А.П. Тарасевича, Г. Кучер, О.Г. Медрула, І.А. Шевчук досліджувалися стан та перспективи функціонування державних цінних паперів на внутрішньому ринку. Незважаючи на велику чисельність наукових праць, які висвітлюють дану проблематику, вона залишається актуальною та потребує подальшого дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Не дивлячись на значну кількість теоретичних досліджень щодо проведення боргової політики та, зокрема, залучення позикового капіталу до бюджету, актуальним залишається модернізація методів та розробка нових боргових інструментів.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати дослідження, яке полягає в модернізації методів та інструментів залучення позикового капіталу до державного бюджету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для збільшення обсягу фінансових ресурсів, які можна залучити на внутрішньому фінансовому ринку України, потрібно розширити коло потенційних інвесторів. Особливе місце серед інвесторів необхідно відвести страховим компаніям, недержавним пенсійним фондам та фондам спільного інвестування, які представляють групу основних покупців цінних паперів держави в економічно розвинутих країнах. Дані інституційні організації зацікавлені в мінімізації ризиків, які можуть виникати при вкладанні коштів у короткострокові інвестиційні проекти та прагнуть максимізувати свою прибутковість за рахунок довгострокових інвестицій. Одним із надійних, ліквідних та довгострокових інструментів інвестування коштів

на внутрішньому фінансовому ринку в економічно розвинутих країнах є різноманітний спектр боргових цінних паперів держави, які спрямовані на задоволення потреб різних груп інвесторів.

Однак обмежений спектр боргових інструментів в Україні нездатний задовольнити потреби різних груп потенційних інвесторів, що призводить до низького рівня їх активності на ринку державних цінних паперів та переорієнтовує вкладення їхніх тимчасово вільних фінансових ресурсів в інші ліквідні цінності.

Введення нового боргового інструменту на ринку державних цінних паперів має бути спрямоване на більш ефективно залучення незадіяних фінансових ресурсів різних груп інвесторів. Як зазначає Р.В. Рак, можна виділити такі заходи щодо запровадження в обіг нових видів державних боргових зобов'язань [1, с. 73]:

1. Використання механізмів індексації дохідності залежно від рівня інфляції.

2. Створення надійних і захищених довгострокових фінансових інструментів як об'єктів інвестування пенсійних фондів, страхових компаній і подібних до них фінансових інституцій.

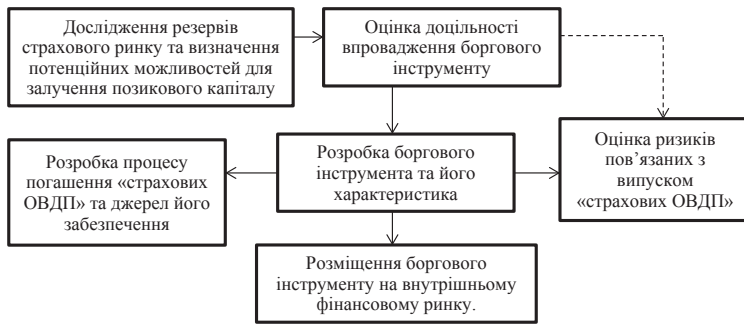
3. Випуск надійних цінних паперів для залучення заощаджень населення, що перебувають за межами банківської системи.

Однією із потенційних груп інвесторів, яка є привабливою для залучення коштів у державний бюджет, є страхові компанії, для яких потрібно здійснювати випуск спеціальних (привілейованих) цінних паперів.

Однак введення на ринок державних цінних паперів нового боргового інструмента, який забезпечить залучення капіталу страхових компаній, є досить тривалим та організаційно складним процесом, який передбачає поетапне впровадження, яке представлено на рисунку 1.

Перший етап. Дослідження резервів страхового ринку та визначення потенційних можливостей для залучення позикового капіталу.

Аналіз активів страхових компаній, а саме страхових резервів дозволяє визначити обсяг тимчасово вільних фінансових ресурсів, які можна залучити через впровадження нового боргового інструменту.

Рис. 1. Поетапне впровадження на фінансовий ринок нового виду боргового інструменту («страхового ОВДП»)

В Україні на ринку цінних паперів страхові компанії ще не досить активно беруть участь в процесі купівлі боргових інструментів держави.

Страхові компанії, згідно зі ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність» [2], виступають суб'єктами інвестиційної діяльності. Кошти, отримані від страхових внесків, утворюють страховий резерв, який страхові компанії використовують для отримання прибутку. Напрями інвестування страхових компаній визначені у ст. 31 Закону України «Про страхування» [3], де зазначено, що страхові резерви повинні розміщуватися з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості та мають бути представлені активами таких категорій: грошові кошти на поточному рахунку; банківські вклади (депозити); валютні вкладення згідно з валютою страхування; нерухоме майно; акції, облігації, іпотечні сертифікати; цінні папери, що емітуються державою; вимоги до перестраховиків; інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України; банківські метали; готівка в касі в обсягах лімітів залишків каси, встановлених НБУ.

У розпорядженні Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України визначаються нормативи розміщення страхових резервів. Обсяг страхових резервів, які інвестуються в державні облігації України згідно з Розділом 4 п. 2.6. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів, якими представлені страхові резерви з видів страхування, інших, ніж страхування життя» від 08.10.2009 р. № 741, не мають перевищувати 80% [4].

Динаміка зміни обсягу цінних паперів за 2008-2013 роки, що емітовані державою, у структурі страхових резервів компаній з видів страхування інших ніж страхування життя наведено у таблиці 1.

Аналіз зміни обсягу страхових резервів, які страхові компанії вклали у боргові цінні папери держави, показав, що протягом аналізованого періоду їх частка мала позитивну тенденцію до зростання, за винятком 2011 та 2013 років. Дана тенденція пока-

зує, що у страхових компаній є тимчасово вільні фінансові ресурси, які вона, при ефективній борговій політиці уряду, може інвестувати у державні цінні папери.

Другий етап. Оцінка доцільності впровадження боргового інструменту.

На даний час на фінансовому ринку України функціонують ДБЦП, що розміщуються серед усіх груп інвесторів, однак відсутні боргові інструменти, які б дозволили залучити кошти від окремих груп потенційних інвесторів або з конкретних видів діяльності. Враховуючи характеристику функціонуючих видів ОВДП та їх специфіку, варто розробити для страхових компаній спеціальний борговий продукт, необхідною умовою якого є врахування цілей і потреб потенційної групи інвестора.

Розробка і впровадження спеціальних «страхових ОВДП» повинна спрямувати страхові резерви великих страхових компаній в державні цінні папери та мати цільове призначення для використання залучених коштів.

Третій етап. Розробка боргового інструмента та його характеристика.

Впровадження «страхових ОВДП» як нового боргового інструменту залучення коштів державою потребує законодавчого забезпечення та регламентування процесів його випуску та погашення.

Важливе значення при емітуванні «страхових ОВДП» має форма випуску цінного паперу даного типу. Для спрощення процедури та здешевлення емітування нового виду цінних паперів варто здійснювати випуск облігаційних позик серіями в бездокументарній формі, які поділятимуться на транші, або здійснювати їх безоблігаційних випуск, шляхом реєстрування угод за допомогою відповідних записів. Кожна серія «страхових ОВДП» буде розміщуватися серед страхових компаній і матиме цільове призначення. Номінал облігацій нового виду боргового інструмента повинен складати 10000, 50000 та 100000 грн, оскільки кошти, спрямовані страховою компанією на його купівлю, становлять значно більшу частку, ніж це може дозволити дрібний інвестор.

Оскільки страхові компанії на фінансовому ринку отримують прибуток у національних грошових одиницях, то випуск «страхових ОВДП» для залучення цих коштів потрібно здійснювати виключно в національній валюті. Щоб зацікавити страхові компанії в інвестуванні коштів у державні облігації на довготерміновий строк (понад 5 років), потрібно здійснити довготермінову підтримку реальної вартості вкладених коштів, яка може здійснюватись з прив'язкою «страхових ОВДП» до рівня інфляції з виплатою доходу в кінці терміну. Дохідність даного виду ОВДП повинна бути на 2-3% більшою від рівня інфляції на день випуску державних цінних паперів, з урахуванням індексації доходів.

Таблиця 1

Динаміка зміни обсягу ДБЦП у структурі страхових резервів

Показник/Період	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Страхові резерви, млн грн	10904,1	10141,3	11371,8	11179,3	12577,6	14435,7
Цінні папери, що емітуються державою, млн грн	387,8	869,5	1523,4	1447,5	2609,9	2355,4
Цінні папери, що емітуються державою до суми страхових резервів, %	3,6	8,6	13,4	12,9	20,8	16,3

*Розраховано автором за даними [5]

Необхідно враховувати переваги і недоліки як для емітента, так і інвестора при використанні методу прив'язки «страхових ОВДП» до рівня інфляції.

Перевага для страхових компаній. Інвестори можуть захистити вкладений капітал від збитків, пов'язаних із знеціненням національної грошової одиниці впродовж значних термінів, що зменшить ризики їх фінансових втрат.

Недоліки для страхових компаній. При інвестуванні коштів в облігації, які прив'язані до рівня інфляції, інвестор не застрахований від свідомих дій влади щодо проведення антиінфляційної політики, що впливає на зменшення його інвестиційного доходу.

Переваги для емітента. При зменшенні рівня інфляції після розміщенні «страхових ОВДП», які індексовані до рівня інфляції, уряд зможе провести антиінфляційні заходи, що вплине на зниження обсягу коштів необхідних для обслуговування боргових зобов'язань.

Недоліки для емітента. З зростанням рівня інфляції збільшуватиметься борговий тягар та ускладнюється управління борговою політикою, оскільки майбутні витрати на обслуговування боргових зобов'язань важко спрогнозувати.

Важливе значення для збільшення рівня зацікавленості новим борговим інструментом потенційних

інвесторів має податковий метод. Застосування податкового методу надасть можливість диференціювати податкове навантаження, що позитивно вплине на привабливість нового боргового продукту. При розміщенні «страхових ОВДП» потрібно встановити спеціальні умови оподаткування, де податкова ставка залежатиме від терміну розміщення. Чим довший термін розміщення «страхових ОВДП», тим меншою буде ставка оподаткування прибутку інвестора.

Четвертий етап. Оцінка ризиків, пов'язаних з випуском «страхових ОВДП».

При розміщенні нового виду ОВДП на фінансовому ринку важливе значення для інвестора та емітента матиме визначення ризиків, пов'язаних із вкладанням інвестиційних коштів у цінний папір та залученням коштів через його розміщення. Основні ризики, з якими стикнеться потенційний покупець «страхових ОВДП» та його емітент, а також шляхи їх мінімізації наведено на рисунку 2.

Шляхи мінімізації ризиків, наведених на рисунку 2, сприятимуть ефективній співпраці емітента та інвестора при розміщенні на ринку нового виду цінного паперу.

П'ятий етап. Розміщення боргового інструменту на внутрішньому фінансовому ринку.

Розробка «страхових ОВДП» передбачає і пошук ефективних шляхів їх розміщення. На даний час розміщення ОВДП в Україні на фінансовому ринку здійснює НБУ через первинних дилерів, якими є комерційні банки. При використанні комерційних банків як дистриб'юторів «страхових ОВДП» уряд змушений буде додатково витратити кошти як компенсацію за їхні операції, яка залежатиме від обсягу проведених трансакцій. Проведення такого розміщення спричинить додаткові загрози ресурсів і часу при проведенні обліку як з боку НБУ, так і з боку Національного депозитарія України.

Розміщення нового виду державних облігацій та збільшення видів боргових інструментів у подальшому призведе до ускладнення менеджменту щодо їх продажу. Для підвищення ліквідності вторинного ринку в Бразилії запроваджено функціонування спеціалізованих магазинів, які працюють з індивідуальними клієнтами-інвесторами, що бажають купити значну кількість боргових цінних паперів. При впровадженні спеціалізованих магазинів в Україні вони матимуть змогу відкривати рахунки в Національному депозитарії України та здійснювати через них операції з державними борговими цінними паперами.

Для збільшення рівня раціоналізації випуску нового виду державного цінного паперу здійснення трансів «страхових ОВДП» буде проводитися виключно за заявками з боку потенційного покупця, попит якого буде визначати обсяг емісії.

Популяризацію даного боргового інструмента можна здійснювати через: розміщення інформації на офіційному сайті Міністерства фінансів України та НБУ; засоби спеціалізованих економічних та фінансових видань; економічні форуми та проведення Road Show з потенційними інвесторами.

Шостий етап. Розробка процесу погашення «страхових ОВДП» та джерел його забезпечення.

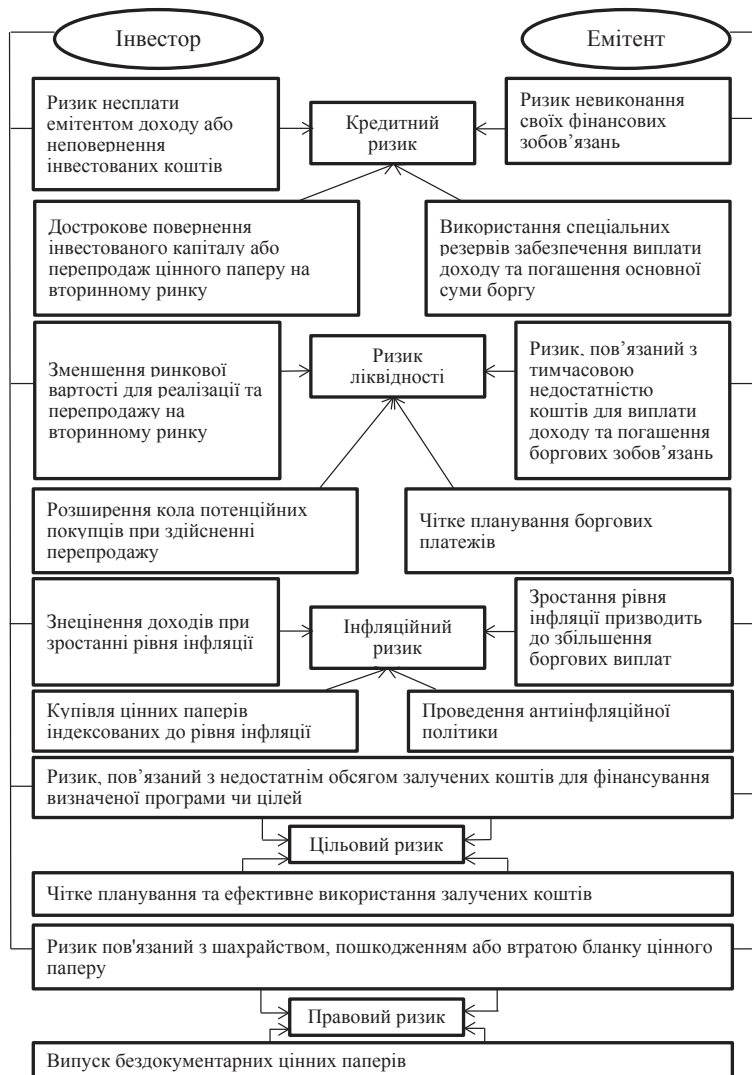

Рис. 2. Потенційні ризики при випуску та купівлі нового виду цінного паперу

*Джерело: побудовано автором

Процес погашення боргових зобов'язань за «страховими ОВДП» може включати такі джерела, які визначені чинним законодавством: доходи державного бюджету, кошти отримані від приватизації майна, яке належить державі, та кошти, отримані від нових державних запозичень.

Привабливість ОВДП такого типу буде забезпечуватися законодавчим захистом у разі настання дефолту з використанням активів спеціальних резервів та заборону уряду здійснювати їх реструктуризацію або конверсію.

При випуску на внутрішній фінансовий ринок нового боргового інструменту, уряд має створити спеціальні резерви, які гарантуватимуть дохідність та повернення вкладених в ціні папери інвестиційних ресурсів. Формування гарантійного резерву покриття боргових зобов'язань має ґрунтуватися на ліквідності його активів та мінімізації витрат для його формування.

Одним із видів активів, які формуватимуть гарантійний резерв, може виступати майно державних підприємств або їх акції, які знаходяться у власності держави. Основними перевагами даного виду активу є підвищення надійності нового виду цінних паперів та збільшення дохідності акцій підприємств державного сектора економіки, на який зростатиме зацікавленість з боку потенційних інвесторів.

Недоліками такого забезпечення є складність організації такого забезпечення. У першу чергу потрібно визначити перелік державних підприємств, які мають найвищі фінансово-економічні показники діяльності, та створити їх кадастр. В умовах слабо розвинутого ринку цінних паперів акції таких підприємств не матимуть реальної вартості та виступатимуть низько ліквідним активом гарантійного резерву. Однак в умовах покращення економічного становища держави та розвитку ринку цінних паперів даний актив буде слугувати надійним засобом гарантування нового виду боргового інструменту.

Іншим видом активів гарантійного резерву може виступати запаси дорогоцінних металів, які формують резерви НБУ. Основним дорогоцінним металом, вартість і ліквідність якого в сучасних умовах збільшується, є золото. Забезпечення золотом нового цінного паперу надасть йому надійності, оскільки золото завжди ототожнювалося з безпечним способом зберігання та примноження коштів. У разі настання неплатоспроможності держави інвестор матиме право на частину золотого запасу країни або тієї частини вартості, яку принесе її продаж, проте дана частина золотого резерву, яка належатиме інвестору, повинна відповідати номінальній вартості цінного паперу та нарахованому доходу за період обігу нового виду державних облігацій. Однак використання золотих резервів НБУ та їх розпродажу в разі настання неплатоспроможності держави погасити боргові цінні папери не будуть обов'язковими, якщо уряд зможе здійснити виплату номінальної вартості та доходу за борговим інструментом іншим майном або активами.

Отже, детальна розробка етапів впровадження нового боргового інструмента держави є важливим аспектом боргової політики та дозволить мінімізувати негативні наслідки та ризики, які пов'язані з новим видом ОВДП.

Прикладом вкладання інвестиційних коштів за цільовим призначенням у «страхові ОВДП» може бути фінансування загального фонду державного бюджету України, з якого виділяються кошти на фінансування непередбачуваних випадків,

які здійснюються з резервного фонду Кабінету міністрів України. Згідно з Постановою КМУ Про затвердження Положення про резервний фонд Кабінету Міністрів України та Постановою КМУ Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету [6; 7], однією із цілей використання коштів резервного фонду є фінансування заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру. Обсяг коштів резервного фонду на фінансування видатків затверджується Верховною Радою України, які, згідно з нормами, визначеними чинним законодавством, не мають перевищувати двох відсотків загального обсягу витрат державного бюджету. Для заохочення страхових компаній, які займаються страхуванням майна фізичних і юридичних осіб від наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру, та які зацікавлені у захисті своїх фінансових зобов'язань, пропонується розробити «страхові ОВДП» спеціалізованої серії. Форма, номінал, дохідність та термін розміщення «страхових ОВДП» даної серії будуть мати параметри, які наведено вище. Кошти, залучені від розміщення спеціалізованої серії «страхових ОВДП», будуть спрямовані у загальний фонд, з якого необхідний обсяг фінансових ресурсів буде спрямовуватися у резервний фонд.

Дана серія передбачає, що у разі фінансової неспроможності страховика держава погашає зобов'язання інвестора перед застрахованими особами при настанні страхового випадку внаслідок стихійного лиха, яке має природний характер. Сума, яка необхідна для погашення фінансових зобов'язань страхової компанії, виділятиметься з резервного фонду КМУ в межах, які не перевищують обсяг коштів, вкладених в ОВДП, та повертатиметься інвестору для виконання ним своїх обов'язків перед клієнтами. У даному випадку при виконанні державою зобов'язань страховика на інвестора (страхову компанію) не накладаються штрафні санкції за дострокове погашення коштів за «страховими ОВДП», але інвестор втрачає можливість отримати дохід у вигляді відсотків від вкладань у новий вид ОВДП.

Схематично процес вкладання грошей страховою компанією в «страхові ОВДП» спеціалізованої серії та покриття із резервного фонду зобов'язань інвестора при його фінансовій неспроможності відображено на рисунку 3.

У випадку, якщо інвестор – страхова компанія є фінансово спроможною і здатна виконувати свої зобов'язання перед застрахованими на момент настання страхового випадку, тоді дострокове повернення коштів закладами у «страхові ОВДП» даної серії не передбачається і страхова компанія у кінці терміну отримує інвестиційний дохід за ОВДП.

Висновки з проведеного дослідження. В умовах недостатності фінансових ресурсів державні внутрішні боргові зобов'язання виступають одним із фінансових інструментів для їх залучення. Основним видом боргових зобов'язань, які функціонують на ринку України, є облігації внутрішньої державної позики. Модернізація методів державних запозичень та роз-

Рис. 3. Погашення з резервного фонду зобов'язань страховика при його фінансовій неспроможності

робка нового виду ОВДП, призначеного для певної групи потенційних інвесторів, є важливою, оскільки дозволить залучити до державного бюджету додаткові фінансові ресурси з внутрішнього фінансового ринку на тривалий термін, що з боку обслуговування даного виду державних цінних паперів є необтяжливим для емітента.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Рак Р.В. Інновації на ринку державних цінних паперів України / Р.В. Рак. Фінанси України, 2009. – № 12. – С. 72-80.
2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/page>.
3. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80/page3>.
4. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів, якими представлені страхові резерви з видів страхування, інших, ніж страхування життя : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 08.10.2009 р. № 741 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1099-09>.
5. Статистика страхового ринку України. Фориншурер страхование [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/stat>.
6. Про затвердження Положення про резервний фонд Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.1996 р. № 62/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/62/96-%D0%B2%D1%80>.
7. Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 415 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/415-2002-%D0%BF>.

УДК 336.1:005.21

Коваленко К.В.

*аспірант кафедри фінансів
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті узагальнено та систематизовано існуючі наукові підходи щодо тлумачення поняття державного бюджетування, обґрунтовано відмінності між ними. Досліджено еволюцію поглядів на складові процесу бюджетування. Запропоновано власне визначення сутності бюджетування держави та його складових з урахуванням сучасних тенденцій у бюджетній сфері.

Ключові слова: бюджетування, державне бюджетування, бюджетна система, бюджетна політика, бюджетний процес, державні фінансові ресурси, фінансовий контроль.

Коваленко Е.В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В статье обобщены и систематизированы существующие научные подходы к толкованию понятия государственного бюджетирования, обоснованы различия между ними. Исследована эволюция взглядов на составляющие процесса бюджетирования. Предложено собственное определение сущности бюджетирования государства и его составляющих с учетом современных тенденций в бюджетной сфере.

Ключевые слова: бюджетирование, государственное бюджетирование, бюджетная система, бюджетная политика, бюджетный процесс, государственные финансовые ресурсы, финансовый контроль.

Kovalenko E.V. THEORETICAL FOUNDATIONS OF PUBLIC BUDGETING IN MODERN CONDITIONS

The main approaches to the definition of public budgeting are summarized and systematized in the article. The fundamental differences between the approaches are justified. The evolution of views on the components of the public budgeting is analyzed. The own definition of the public budgeting and identifying of its components according to the current trends in the field of public budgeting are provided.

Keywords: budgeting, public budgeting, budget system, budget policy, budget process, public financial resources, public audit.

Постановка проблеми. Державний бюджет є одним із головних ресурсів держави, керуючи яким вона може впливати на більшість соціально-економічних процесів у країні. Ефективне бюджетування передбачає не лише мінімізацію витрат при одночасній максимізації отриманих результатів, а й побудову бюджетної системи, організації бюджетного процесу, наявності сучасних методів та інструментів у бюджетній сфері, які сприятимуть задоволенню соціальних та матеріальних потреб суспільства, розвитку національної економіки. Постійно розвиваються різні технології управління бюджетними ресурсами, змінюється і трансформується й зміст державного бюджетування. Відтак необхідним є визначення сутності цього процесу в сучасних умовах, з урахуванням особливостей бюджетної системи країни, останніх тенденцій та підходів до управління бюджетними ресурсами. Виділення окремих елементів процесу

бюджетування дозволить обрати конкретні методи впливу на кожну із цих складових з метою підвищення ефективності бюджетування в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням засад формулювання бюджетної політики, бюджетного процесу та дослідженням проблем пошуку методів ефективного управління державними ресурсами займалися В. Базилович, О. Василік, З. Варналій, І. Лютий, В. Опарін, В. Федосов та інші. Дослідженням сутності бюджетування як управлінської функції займалися вітчизняні та зарубіжні науковці І. Бланк, Джай К. Шим, Джойл Г. Сігел, З. Шершньова та інші. Розгляду особливостей державного бюджетування присвятили свої праці Є. Іонін, В. Самочкіна, Б. Райзберг та інші. Попри значні надбання у дослідженні цих проблем, єдина концепція бюджетування у вітчизняній науковій думці ще не вироблена.